

Становище на Алианс за ранно детско развитие относно предложените промени в Наредба № 26 от 2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях и Наредба № 3 от 2007 г. за здравните изисквания към детските градини

Алиансът за ранно детско развитие е обединение от над 50 български неправителствени и междуправителствени организации с представителство в България и физически лица, които реализират дейности за подобряване на благополучието на децата в ранна възраст и техните семейства. Членовете на Алианса и неговите партньори работят за постигане на споделена визия за децата в ранна възраст в България, съгласно която всяко дете да има възможност да разгърне своя потенциал в максимална степен.

Общи коментари

Алиансът за ранно детско развитие приветства инициираните промени в нормативите, които регулират строителството и изграждането на детски ясли и детски градини, с цел повишаване на възможностите за разкриване на допълнителни места за образование и грижа в ранна възраст (ОГРДВ). Нуждата от места за всички деца в яслена и градинска възраст е драстична, както показват и данните, представени след приключването на първо класиране за прием, проведено през м. май 2020, особено в големите градове и столицата. На практика, достъп до общинските услуги за ранно образование и грижа не е гарантиран на всички деца и се превръща в ограничение, което принуждава родителите да се насочат към единствената алтернатива – частна услуга. Тази алтернатива е неприложима за икономически уязвимите семейства, с ниски и/или непостоянни доходи, както и за семейства, които живеят в изолирани райони.

Безспорно е, че разширяването на възможностите за разкриване на нови детски ясли и градини ще повиши наличието им и достъпа до тях, още повече, че съгласно данни на Европейската комисия, страната ни изостава по обхват на децата в ОГРДВ. Според Eurydice Report, 2019, заложената „цел от Барселона“ за достигане на 33 % обхват на децата под 3 години в ОГРДВ в Европейския съюз е достигната. Но в България обхватът на децата в тази възрастова група е далеч от заложената европейска цел – под 10 % от българските деца ползват услуги по ОГРДВ. Страната ни изостава и от следващата заложена европейска цел за 95 % обхват на децата на възраст 4 години и предучилищна подготовка, като достигнатото ниво в България е 83.9%. Също следва да имаме предвид, че наличните и достъпните услуги са за всички деца, без значение дали говорим за деца със специални потребности, деца от семейства с ниски доходи и бедност, деца, за които официалният език не е майчин.

Конкретни коментари

За да може общините да отговорят адекватно на нуждите от осигуряване на възможности за децата и гарантиране на техните права, освен изграждането на самостоятелни сгради за детски ясли и детски градини и използването на други сгради и терени за тези цели, те следва да изработят и съответните допълнителни регламентации и изисквания. **При осъществяване на промените от водещо значение следва да са необходимите отстояния и квадратура за гарантиране сигурността, безопасността и здравето на децата. От особено значение е повишаването на инвестициите в работната сила и заетостта в услугите по ранно детско развитие, което да доведе до увеличаване на педагогическия персонал/учители в детските градини и адекватно определяне на брой деца в група и съотношението им спрямо педагогическия персонал.**

От изключително значение е **осигуряването на условия за свободна игра вътре и навън в среда, която подкрепя самостоятелността и независимостта на децата, и в която чрез преки наблюдения и преживявания да учат, да откриват света и да развиват интереса си към ученето.**

Същевременно, особено в случаи, когато яслени и градински групи ще бъдат изградени и разкривани в сгради с друго основно предназначение, предложенията за промени **е необходимо да вземат предвид мнението на ползвателите на самите сгради – без значение жилищни или административни.** Ние подкрепяме промяната само при наличие на гаранции в правната рамка, че подобно съвместяване на функции на сградата няма да има отрицателно влияние върху здравето и благосъстоянието на децата, както и за предотвратяване на бъдещи конфликтни ситуации, които биха имали негативно влияние върху децата и персонала. В тази връзка, **за гарантиране на сигурността и безпрепятствено провеждане на дейностите в яслените и градинските групи, разположени в такива сгради, следва да се осигури самостоятелен вход, без изключения.**

Друг важен аспект е местонахождението на тези сгради по отношение на семействата, живеещи в отдалечени и изолирани райони или изолирани квартали в големите градове. Много често семействата с ниски доходи изпитват затруднение, свързани с осигуряване на редовно посещение на децата си поради невъзможността да осигурят допълнителни средства за транспортни разходи до наличната услуга, вкл. времето за пътуване. В тази връзка изборът на терени и обекти за изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли и градини следва да отчете и потребностите от услуги за ОГРДВ за децата, живеещи в изолирани населени места и квартали на столицата и големите градове.

В други европейски държави, където има населени места с бедни общности и без детски градини, е допустимо изграждането на детски градини в селски къщи, църкви или други налични помещения. В този смисъл, изискванията на чл. 10 от Наредба No3 за необходимите помещения в детските градини биха били непостижими в подобни населени места. Същото се отнася и за изискванията за детските площадки в откритите пространства на детските градини. За да има пълен обхват на децата от тези населени места е необходимо или допълнително облекчаване на изискванията или допускане на изключения там, където общините не разполагат с необходимите бюджетни средства да ги покрият.

Бихме искали да насочим вниманието и към започване на широка обществена **дискусия за развиване и регулиране на разнообразни форми на образование и грижа в ранна възраст**, с ангажираност на всички заинтересовани страни. Такива форми са родителските кооперативи, детски образователни центрове и други, част от европейската практика в грижата за децата. Такива примери са посочени в доклада [„Ранното детско развитие в България. Изследване на системите подкрепящи ранното детско развитие, взаимовръзките и взаимодействието между тях и с родителите“](#) (стр. 27), подготвен от фондация „За Нашите Деца“. В доклада е описана практиката на три държави – Германия, Франция и Норвегия, в които се набляга на „разнообразието от форми на детска грижа във всяка от възрастите на децата и изборът е даден на родителите, вместо да се разчита на предлагането на еднотипни услуги за колективен прием от типа детска ясла или детска градина. В Германия някои родители дори използват паралелни типове услуги, които съчетават и гъвкаво работно време, напр. детски център и детегледач“.

Когато говорим за наличието на **различни форми за образование и грижа в ранна възраст, те също следва да бъдат регламентирани със съответните стандарти за високо качество и да бъдат гъвкави, да отговарят на нуждите на децата и семействата, което от своя страна ще доведе и до подобряване на достъпа до тези услуги и повишаване на показателите за обхват на децата от системата за ранно образование и грижа**. Вярваме, че вече е настъпил моментът, в който да започнем този дълго отлаган разговор за повече и различни възможности в интерес на децата и техните родители. Да не забравяме, че в страната ни има деца и семейства в малките и/или отдалечени населени места, в които възможностите за образование и грижа в ранна възраст и други услуги напълно отсъстват, както и че потенциалните възможности не се използват – напр. мрежата на читалищата, организиране на мобилни детски градини, моделът на пътуващите учители и др. Различните форми за образование и грижа в ранна възраст могат да бъдат развивани и чрез социалните услуги в общността. Тези услуги са добра възможност за развиване на възможностите за учене в първите 1000 дни от развитието на детето. За постигането на тази цел е необходимо повишаване на междусекторното сътрудничество между доставчиците на социални и образователни услуги на областно и общинско ниво за рационално използване на наличните ресурси. В този смисъл, промените в нормативната уредба относно устройството, дейността и изискванията към детски ясли и градини следва да бъде част от един комплексен подход за гарантиране на достъп до качествено образование и грижа за всички деца и семейства в страната.

За нас **от съществено значение в настоящия момент е и липсата на интегрираност между системите за грижа и образование на децата в ранна възраст: от 0 до 3 годишна възраст и 4-7 години**. Ключово е постигането на синхрон във философиите и ценностите на двете водещи министерства, Министерство на здравеопазването и Министерство на образованието и науката, и усъвършенстване на модела за отглеждане, възпитание, обучение и социализация на децата в яслениите групи, **и настояваме детските ясли да преминат към системата на МОН**. Към момента в тях преобладава медицинският подход на грижа, без акцент върху ранното учене. Предложението ни е в синхрон с новата европейска политика за холистичен подход в осигуряването на образование

и грижи в ранна детска възраст, като част от интегриран пакет от политики и дейности, основани на правата на децата и инвестирането в човешкия капитал.¹

Алиансът за ранно детско развитие е на разположение и в готовност за партньорство за намирането на трайни решения в най-добрия интерес на децата в ранна възраст и техните родители.

Членове на Алианс за ранно детско развитие:

Алианс на българските акушерки

Асоциация „Българско психоаналитично пространство“

Асоциация „Родители“

Варненско дружество по детска ендокринология

Детска градина „Детелина“ – Каварна

Детска градина "Незабравка" – Велико Търново

Европейска ромска асоциация 2016

Клуб на нестопанските организации – Търговище

Народно читалище “Романо дром-2002“

Народно читалище „Васил Левски 1965“

Научна група по ранно детско развитие към Научно-изследователски институт, Медицински университет - Варна

Научно-изследователски център по детско развитие в Медицински университет - Пловдив

Национална асоциация „Подкрепа за кърмене“

Национално сдружение за подпомагане на деца с вроден хипотиреоидизъм

Сдружение „Асоциация на българските ерготерапевти“

Сдружение "Верният настойник"

¹ Препоръка на Съвета на Европейския съюз от май, 2019, за изграждане на висококачествени системи за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ)

Сдружение „Движение Предтечи“
Сдружение “Дете и пространство”
Сдружение „Женско ромско сдружение „Хаячи“
Сдружение „Знание“ - Ловеч
Сдружение "Либерална алтернатива за ромско гражданско обединение“ – ЛАРГО
Сдружение "Национална мрежа за децата"
Сдружение „Национална мрежа на здравните медиатори“
Сдружение "Нов път"
Сдружение „Самаряни“
Сдружение „Шанс и закрила“
Сдружение с нестопанска цел „Еквилибриум“
Сдружение с нестопанска цел „Свят без граници“
Социална фондация „Инди-Рома 97“
Фонд за превенция на престъпността – ИГА
Фондация „Асоциация Анимус“
Фондация „Бъдеще“
Фондация “Дневникът на мама и татко”
Фондация "За децата в риск по света"
Фондация „За майчино и детско здраве“
Фондация "За Нашите Деца"
Фондация „Здраве и социално развитие“
Фондация "Нашите недоносени деца"
Фондация „Карин дом“
Фондация „Конкордия България“
Фондация „Лале"
Фондация „М И М ФИЗИО“
Фондация „Тръст за социална алтернатива“

ЦМЕДТ „Амалипе“

Членове в експертно качество: Десислава Иванова Стоева, Йордан Петров Йосифов, Надя Христова Колчева, Таня Койчева Андреева, Галина Василева

Партньори: Офис на Световна Здравна Организация в Република България, Ромски образователен фонд, УНИЦЕФ България